

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες (141) Ένα γέλιο θα τον θάψει τον παρανοϊό (VI): αυθολογία ιστορικού ρεθεμνιώτικου χιούμορ

Να μη μ' αποθάνει ο Θεός α δε σ' ακούσω να φωνάζεις: Ζήτω ο Βενιζέλος! (Κοκονάς Ν, «Αθιβολές και αναστορήματα», 49-50).
Λίγο καιρό πριν αποθάνει θα 'τανε, που 'χα τον Αντώνη τον Κασιά νοσηλεύόμενο στην κλινική μου [Κοκονά Νίκου]. Ήταν φυσικά άρρωστος, μα πιο πολύ γέρος, πικραμένος από τη ζωή, ωστόσο πολύ ακμαίος στο χιούμορ και στα... βενιζελικά του φρονήματα, όπως και πάντα. Ταυτόχρονα, νοσηλεύόταν στην κλινική και ο θεός μου, ο Φωκίων Χατζηδάκης, γνωστός Κωνσταντινικός και ως εκ τούτου ορκισμένος αντιβενιζελικός. Μόνο στο άκουσμα του... Βενιζέλου σηκωνόταν η τρίχα του, που λένε. Ήθεραν ο ένα του άλλου την παρουσία στην κλινική, όμως αλληλοανουούσαν συστηματικά και διακριτικά.
Σε μονόκλινο δωμάτιο ο Φωκίων, δικαιωματικά ως τέως Γενικός Διευθυντής Ταχυδρομείων ή Τριών Ταυ (Τ.Τ.Τ.), που λέγανε τότε. Μονόκλινο δωμάτιο κι ο Κασιάς ο Αντώνης, δικαιωματικά, λόγω του δεσμού του με τον κλινικό. Ο οποίος, θέλοντας να πε κάποιον καλαμπούρι, ίσως το πιο κρύο της ζωής του, λέει στο θείο του το Φωκίωνα, που κατά τις σωματικές δυνάμεις ήταν ισχνός, εν αντιθέσει με τις πνευματικές αντιβενιζελικές του αυτές, που ήταν σε πλήρη ακμή. Του λέω:

-Είπε μου, θείε, ο Αντώνης ο Κασιάς, να μην τον αποθάνει ο Θεός παρά να σ' ακούσει να φωνάζεις: Ζήτω ο Βενιζέλος!
Ε, λοιπόν, αυτό το άκακο κι ανίσχυρο σωματικά πλάσμα, έγινε θηρίο. Έψαχνε να βρει την μπατσούνα του, να πάει στο δωμάτιο του Κασιά, να τον υποχρεώσει να φωνάξει το αντίθετο. Οι φυσικές του δυνάμεις δεν υπάκουσαν, με αποτέλεσμα να γλυτώσει μόλις την πτώση, όχι όμως και να σταματήσει ιβρίζων όλες τις γενιές των Βενιζέλων και των Κασιαδών.
Το κρύο αστέιο του κλινικού δεν σταμάτησε, ως θα όφειλε, αλλά συνεχίστηκε στο μονόκλινο του Κασιά, ο οποίος μόλις άκουσε πως ο Φωκίων εξέφρασε τέτοια απαίτηση-ύβρι, ξεσπάθωσε:
-Πανάθεμά τον, το σφουγγολόγιο του σκυλόσογου, τ' αγριόφθαβας το γιο, που θα μου πει μένα να φτύξω τ' αγία των αγίων. Άμε, μπρέ γιατρέ, γιαμιάς, να του πεις πως αν δε φωνιάξει αδυνατά να τον ακούσω, Ζήτω του Βενιζέλου, θα ... θα...
Ο κλινικός πλήρωσε το κρύο χιούμορ του, μια που αναγκάστηκε να δρομολογήσει εν τάχει μετακινήσεις σε μονόκλινα των Α' και Γ' ορόφων, με ασφάλεια τον ενδιάμεσο Β', όπου διαδραματίστηκαν τα γεγονότα, για να μην πληρώσει ακριβότερα την απρονοησία του.

Ωωωω τι βρήκα! (Καλαϊτζάκης Χάρης, «Τα δικά μας καφεενεία», 137-138).
Καφενείο Γιουρτζάκη Μανώλη. Βρισκόταν στην έξοδο της πλατείας [Ηρώων Πολυταχυνίου], προς την οδό Π. Πρεβελάκη, στον αριθμό 23. Λειτουργήσε κατά το διάστημα 1930-1955, τον διαδέχτηκε ο γιος του Βενιζέλος. Στο καφενείο αυτό διαδραματίστηκε και μια ωραία φάρσα, με πρωταγωνιστή τον γνωστό λαϊκό ζωγράφο Μούρμουρα, ο οποίος ήτα πλακατζής. Ο Μούρμουρας λοιπόν είχε αγοράσει δύο κονσέρβες από το παρακείμενο στην οδό Κορωναίου μπακάλικο του Μπαφέα. Την στιγμή εκείνη στο καφενείο ήταν και ο Μπαφέας. Τότε ο Μούρμουρας ανοίγει μία κονσέρβα και αναφωνεί: «Ωωωωω, τι βρήκα!», βγάζοντας από την κονσέρβα το κέρμα ενός δολαρίου που κρατούσε. Σε λίγο ανοίγει και την άλλη κονσέρβα και αναφωνεί πάλι: «Ωωωωω, κι άλλο δολάριο». Τότε ο Μπαφέας φεύγει αμέσως και πάει στο μαγαζί του, κατεβάζει και ανοίγει μία μία τις κονσέρβες, προς πλήρη απογοήτευση και θυμό του...

Εκατάλαβόν τον εγώ, μα το ίδιο του κάνει! (Γιάννης Τσουδερός, «Αφιέρωμα στην ιστορία της Κρήτης κ' ειδικότερα του Ρεθέμνου 1536 ως 1924», 215).
Ένας άλλος, που κι εγώ τότε θυμάμαι πολύ καλά, ήταν ο Αριστόδημος Ελευθερίου Χατζηδάκης... Ο Αριστόδημος πέθανε το 1956 κι άφησε φήμη όχι μόνο ενός ανθρώπου γεμάτου από ανθρωπιά και καλοσύνη, αλλά κ' ενός πολύ ευχάριστου στην κουβέντα του, που 'ξερε με πολλή λεπτότητα να πειράζει τον άλλο και να τον κάνει να γελάσει. Στο Ρέθεμνος κυκλοφορούσαν πολλά απ' τα πειράγματά του και μάλιστα απ' αυτά που 'κανε της πεθεράς του, της Μαριγώς Νταμουλή Τσιριντάνη. Τα θυμάται ο ενενηντάχρονος, που μου 'πε και τα παρακάτω:
Στο μαγαζί του σύχναζαν πολλοί και μόνο για να τυνε πει κάτι να γελάσουν. Πήγαινε κ' η Νταμουλούδαινα να περάσει λίγο η ώρα της, κ' είχε τη συνήθεια να τονε ρωτά «ποιος είναι τουτούσες» και «ντα δουλειά κάνει» κι άλλο που δεν ήθελε κι αυτός, για να τηνε πειράξει με καμιά ψεύτικη απάντηση. Μια μέρα, που μπήκε, ήτανε μέσα ένας

δικαστής, σοβαρός στην εμφάνιση, που πήγαινε κι αυτός για τον ίδιο λόγο. Η Νταμουλούδαινα του 'κανε τις στερεότυπες ερωτήσεις κ' εκείνος έσκυψε στ' αυτή της με σοβαρότητα, που δε σήκωνε αμφισβήτηση, και της είπε: «Καλός δικαστής είναι, μαμά, μα 'ναι λιγάκι μουρντάρης». Κ' εκείνη, πατώντας την άλλη μια φορά, «Εκατάλαβόν τον εγώ, μα το ίδιο του κάνει!».

Ο Αριστόδημος, η κυρία Βενετίτσα, ο γάτος... και το κουνέλι (Καλομενόπουλος, «Ποιήματα», 165-166).

Η κυρία Βενετίτσα, του Μουριανοβάγγου η θείτσα, ένα μαύρο γάτο θέλει. Και μας έχει υποσχεθεί, αν τυχόν τέτοιος βρεθί, να μας δώσει... ένα κουνέλι.

Ο Αριστόδημος... «στακύνει», μαύρος γάτος καμαρώνει, που για συντροφιά τον έχει ως και για τον ποντικό, και γι' αυτό τ' αφεντικό μην τον κλέψουνε προσέχει.

Μπαίνουμε, που λες, οι μάγκες -τρελής νιότης ματσαράγκες- Ν' αγοράσουμε... χαρτί. Κάνουμε όμως και τη ζούλα, ρίχνοντας σε μια σακούλα και το άμοιρο γατί.

Αποχτούμε το κουνέλι (θείος μεζές για κοκκινέλι) αλλά ο γάτος... δυστυχώς τ' άλλο το πρωί το σκάει και στο μαγαζί γυρνάει, λυγιστός και κουμιστός.

Μετά ημέρες η... κλοπή μας (νέα στο Ρέθυμνο ντροπή μας) φανερώνεται, που λες, και εχτός απ' την καζούρα, διπλή έχουμε μπουρμούρα και διπλές... τις απειλές.

Ο Αριστόδημος που αφρίζει να μηνύσει φοβερίζει τη «ζωοκλοπή» του γατί. Κι απ' την άλλη η Βενετίτσα, που 'χασε την κουνελίτσα, απειλεί κι αυτή γι' απάτη.

(Είπα το παράπτωμά μας σε τραγούδι να γραφή τώρα που τα' αμαρτημά μας έχει πια... παραγραφή.)

Στένου, μπρε κουμπάρε, να δούμε αν-εν-το διαβάσεις εσύ (Κωστής Κοντογιάννης, εφημερίδα «Ρέθεμνος», 3 Δεκεμβρίου 2012).
Ένας Άγγλος τουρίστας πηγαίνει σε ένα ορεινό χωριό της Κρήτης. Γνωρίζεται με ένα γέρο και γίνονται φίλοι. Παρόλο που ο ένας δεν ήξερε Ελληνικά και ο άλλος Εγγλέζικα, με λίγη καλή θέληση και με νοήματα συνεννοήθηκαν. Ο γέρος φιλοξένησε τον ξένο, όπως ορίζει η κρητική παράδοση και η κρητική φιλοξενία, και όταν αποχωρίστηκαν έβγαλαν μια φωτογραφία.
Πηγαίνοντας, ο ξένος στην Αγγλία βάζει σε ένα φάκελο τη φωτογραφία και ένα γράμμα και τα στέλνει του γέρου στο χωριό. Παίρνει ο γέρος το γράμμα αλλά δεν μπορούσε να το διαβάσει γιατί ήταν αγράμματος, σκέφτηκε λοιπόν να πάει στο δάσκαλο που ήταν γραμματιζούμενος. Του κάνει την ιστορία με το ξένο και του δίνει το γράμμα, το ξανοίγει ο δάσκαλος και λυπημένος κουνεί τη κεφαλή του και λέει του γέρου: «Καημένη Γιάννη, δε μπορώ να στο διαβάσω γιατί δε κατέχω εγγλέζικα». Το παίρνει ο γέρος και πάει στο παπά του χωριού αλλά παίρνει την ίδια απάντηση, το ίδια έγινε και με το πρόεδρο. Απογοητευμένος ο γέρος ρωτάει το πρόεδρο ποιος θα του διαβάσει το γράμμα. Τον συμβουλεύει ο πρόεδρος να κατέβει στη χώρα και θα βρει κιανένα να κατέχει εγγλέζικα να του το διαβάσει.

Έτσι λοιπόν και έγινε. Την άλλη μέρα πρωί-πρωί ετοιμάστηκε ο γέρος, μπήκε στο λεωφορείο και κατέβηκε στη χώρα. Ποιο θα βρει εδώ να του διαβάσει το γράμμα; Λίγα μέτρα πιο πέρα από τη στάση θωρεί ένα κύριο με κουστούμι, γραβάτα, ρεμπουμπλικο και μπαστούνι και σκέφτηκε ότι βρήκε τον κατάλληλο άνθρωπο να του διαβάσει το γράμμα. Σιμώνει λοιπόν και του λέει πως έχει ένα γράμμα και επειδή δεν ξέρει γράμματα αν μπορούσε να του το διαβάσει.
-Πολύ ευχαρίστωσ, του λέει ο καλοντυμένος κύριος και παίρνει το γράμμα.
Το ανοίγει και λέει στο γέρο ότι είναι γραμμένο στα εγγλέζικα και αυτός εγγλέζικα δεν ξέρει. Μανισμένος ο γέρος του λέει:
-Δε ντρέπεσαι να μη κατέχεις εγγλέζικα και φορείς και κουστούμι και γραβάτα και ρεμπουμπλικο και μπαστούνι;
Και η απάντηση που πήρε ήταν
-Στένου, μπρε κουμπάρε, να τα βγάλω να στα δώσω να τα βάλεις εσύ, να δούμε αν το διαβάσεις. Μάλλον πως ο γέρος της ιστορίας μας ήταν ο πρώην πρόεδρος της Cretan Lines που υπέγραψε το ναυλοσύμφωνο στα εγγλέζικα χωρίς να ξέρει τη γλώσσα. Μόνο που αυτός δεν μπήκε καν στον κόπο να βρει κάποιον να του το διαβάσει, και να τα αποτελέσματα!

Φάρσα φίλων (Εφημερίδα Κρητική Επιθεώρησις 5-3-1951). Η δοθείσα υφήμιών και δημοσιευθείσα χθες είδησις και εις την στήλην των κοινωνικών περι αρραβώνων του κ. Μιχαήλ Καλαϊτζιάκη ήτο εκ καλής προθέσεως αποκριτική φάρσα ουδόλως δεν τυγχάνει αληθής. Ρέθυμνον 5-3-51 Α.Π. Κ.Ι.

Πρόταση γνωριμίας

Ευκαιρία είναι να γνωρίσουμε, όσοι δεν τον ξέρουμε, τον Κωστή Κοντογιάννη, λέγοντάς του, όπως παραπάνω, «Στένου, βρε κουμπάρε, να σε γνωρίσομενε». Εκτός από το παραπάνω «νάκι», πολύ και όμορφο χιούμορ διαθέτει κι ένα ακόμα, ποιητικό εκείνο, στην εφημερίδα «Ρέθεμνος» της 17ης-3ου-2014, με τον τίτλο «Τση ψησταριάς το πάθημα». Ο Κωστής Κοντογιάννης δραστηριοποιείται επαγγελματικά στο «Ονομαγειρείον Αρμονικόν» και φαίνεται ότι κι εκεί δεν αφήνει «αστόλιστους» από σατιρικές μαντινάδες όσους ξέρουν να εκτιμήσουν το είδος αυτό του λαϊκού λόγου.

Προτάσεις ανάγνωσης

Διαβάστε τα ίδια τα βιβλία και τα έντυπα από τα οποία πήραμε τα παραπάνω χιουμοριστικά αποσπάσματα. Το βιβλίο του Νίκου Κοκονά «Αθιβολές και αναστορήματα» (Ρέθυμνο 1996), του Χάρη Καλαϊτζάκη «Τα δικά μας καφεενεία» (Ρέθυμνο 2014), του Γιάννη Τσουδερού «Αφιέρωμα στην ιστορία της Κρήτης κ' ειδικότερα του Ρεθέμνου 1536 ως 1924» (Ρέθυμνο 1995) και του Γιώργου Καλομενόπουλου «Ποιήματα. Τα Ψηλορείτικα. Τα τραγούδια του παλιού Ρεθέμνου. Κρητικές αúρες» (Αθήνα 2008, έκδοση και επιμέλεια Νίκου Μαμαγκάκη).

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας stharris@yahoo.gr, 2831055031, 697 4026196

